

TRANSFORMATSIYA USLUBLARIDAGI KIYIMLARNI LOYIHALASH MASALLALARI

Ikmatillayeva Nilufar Avazjanovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi maxsus fan o'qituvchisi,

Telefon: 91 678 08 20,

Elektron pochta: ikmatillaevan@gmail.c

Nosirova Dilafrouz Akbarovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi maxsus fan o'qituvchisi

Xo'jaqulova Zuxra Xasanovna

Farg'ona shahar kasb-hunar maktabi ta'lim ustasi

Annotatsiya: Maqola o'zgaruvchan transformatsiya uslublaridagi kiyimlarni loyihalash masalasiga bag'ishlangan bo'lib uni ishlab chiqarish texnologiyasi muhokama qilinadi. O'zgartirilgan kiyim konstruksiyalari va elementlarini loyihalash xususiyatlari ko'rib chiqiladi. Zamonaviy dizaynning maqsadi va vazifalari ekologik va iqtisodiy yo'nalish bilan bog'liq holda o'zgaruvchan kiyimlarni loyihalash. Maqolada kiyimning transformatsiya uslublaridan foydalanish har qanday vaziyatda zamonaviy bo'lib qolishga imkon berishi hamda o'zgaruvchan kiyim dizayni kelajak ekanligi ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: transformaladigan kiyim-kechak, ko'p funksiyali mahsulot, dizayn- loyiha, kiyim - kechakning o'zgaruvchan elementlari, muhit dizayn.

Tez rivojlanayotgan zamonaviy texnologiyalar sharoitida ishlab chiqarish va iste'molning o'sishi, shuningdek, inson hayotidagi funksional jarayonlarning doimiy o'zgarishi tufayli uning barcha ehtiyojlarini qondiradigan, u yoki bu talabga javob beradigan oladigan kiyimlar paydo bo'ladi. Zamonaviy odamga vaziyat, vaqt va joylashuvdan qat'i nazar, o'zini qulay his qilishiga imkon beradigan qulay kiyim kerak. [8-9] Kiyim ijtimoiy mavqeini ko'rsata olishi, moda tendensiyalariga mos kelishi va shaxsning xarakteri sifatida namoyon qilishi kerak. Aksariyat iste'molchilar kiyim sotib olayotganda nafaqat sifat va narx, balki o'zlarining individualligini ko'rsatish istagi bilan ham boshqariladi. Kiyim tanlash jarayoni-bu tajriba o'tkazish, o'z imidjingizni yaratish imkoniyati. Doimiy kiyim ayrim ma'lumotlar o'zgaruvchan, bir kishi turli uslubiy yechimlari, uning kostyumining ko'p farqlarni yaratadi. Shunday qilib, ko'plab moda dizaynerlari zamonaviy dunyodagi kiyimlar, boshqa narsalar qatori, kundalik hayotning xilma-xillik qo'shishi kerak, deb hisoblashadi. Kiyimlarda mavjud bo'lgan ko'plab elementlari, zamonaviy moda va dizaynerlari tomonidan qo'yilgan talablarga mos kelishi va istemolchining ko'rinishini imijini belgilashi lozim. Kiyim insonning ijtimoiy mavqeining ifodasi sifatida namoyon bo'ladi, ko'plab

dizaynerlar tomonidan kiyimar o‘zgaruvchan shakllarda, imkoniyatlarda, g‘ayrioddiy qo‘shimchalar va aksessuarlarda joylashtirilishi orqaliy ushbu vazifa bajarimishi mumkin. XX asrning 20-yillarida allaqachon ko‘p funksiyali narsalarning dizayni konstruktorlar va dizaynerlarning vazifalaridan biriga aylanadi. Bu tendensiya tarafdorlarini "funktionalistlar" deb atashgan. Ularning dizaynga yondashuvi, universal narsalarni yaratish istagi inson ehtiyojlarini qondirishga qodir va qo‘shimcha ravishda zamonaviy jamiyat oldida turgan ekologik muammolar nuqtayi nazaridan o‘ta dolzarb bo‘lgan resurslarni tejashga imkon beradi.

Dizaynerlar ham, konstruktorlar ham ko‘p funksiyali narsalarni yaratishga rahbarlik qilishadi. Kiyimning zamonaviy dizaynida minimalizm yo‘nalishi paydo bo‘ldi, uning konsepsiyasi minimal ko‘p funksiyali kiyimlardan iborat shkafni shakllantirishga qaratilgan kiyimlarni loyihalashdan iborat. Zamonaviy kiyimlardan foydalanish jarayoni tajriba o‘tkazishga, ya’ni har doim yangi individual tasvirni yaratishga imkon beradigan sharoitlarni yaratadi. Turli xil buyumlarni yoki kiyim elementlarini tajriba qilish, transformaladigan va o‘zgartirish qobiliyati iste’molchiga moda kostyumining ko‘plab variantlarini modellashtirish va bundan tashqari uni turli xil uslub echimlarida taqdim etish uchun deyarli cheksiz imkoniyatga ega bo‘lishga imkon beradi. Bu maqsad zamonaviy dizaynerlar oldiga qo‘yilgan. Ushbu maqsadga erishish uchun kiyimda mavjud bo‘lgan ko‘plab dizayn elementlari qo‘llaniladi. Ushbu elementlar ko‘plab dizaynerlar tomonidan kiyim kiyish paytida ham ta’minlanishi mumkin. Kiyim - kechak buyumlari va elementlarini ko‘rish va shaklini o‘zgartirishda, elementlarni mahkamlash va ochishda, noan’anaviy moda qo‘shimchalarida va turli xil aksessuarlarda juda katta imkoniyatlardan foydalanish mumkin.

Agar "transformatsiya" atamasini ko‘rib chiqsak, bu tushunchaning eng keng tarqalgan ta’rifi quyidagilardan iborat: " transformatsiya-biror narsaning shakli, ko‘rinishi, muhim xususiyatlarining o‘zgarishidir" .Ushbu atamani kiyim dizayni dizaynining bir qismi sifatida hisobga olsak, biz quyidagi ta’rifga egamiz: "transformatsiya-bu obyekt-fazoviy dunyo obyektlarining mavjudlik yoki operatsiya jarayonida asl shakllari va parametrlarini o‘zgartirish xususiyatidir". Shuning uchun, kiyim va uning elementlarini loyihalash jarayoni bilan bevosita bog‘liq bo‘lgan ta’rifga ko‘ra, transformatsiyalar inson ishtirokida kiyinish jarayonida ham, mahsulotning butun xizmat muddati davomida ham sodir bo‘ladi (u estetik va jismoniy ko‘rinishini o‘zgartirishi mumkin). Umuman olganda, o‘zgartirilgan obyektни xarakterlab, uni "qayta ishlab chiqish "asosida bir qator turli konstruktiv va estetik holatlarni olishga qodir bo‘lgan moddiy tuzilma sifatida aniqlash mumkin. Binobarin, transformatsiyalanuvchi kiyim-bu har xil turdagi mahsulotlarga aylanishiga yoki ushbu mahsulotlarning xususiyatlarini sezilarli darajada o‘zgartirishga imkon beradigan harakatlanuvchi material tuzilishi (dizayni va estetik jihatidir). O‘zgaruvchan narsalar, xususan kiyim-kechak, uzoq vaqt davomida paydo bo‘lgan. Turli xil transformatsiya

variantlari haqida ma'lumotni keng doiradagi bilim va fanlarning texnik adabiyotlarida topish mumkin. Ushbu ma'lumotlar modifikatsiyaga qodir bo'lgan dizayn bilan obyektlarni loyihalash kostyum dizayni dizaynida shakllantirishdagi yo'nalishlardan biri deb taxmin qilishga imkon beradi. Ushbu tendensiya inson hayotining ko'plab funksiyalarini ta'minlash bilan ham bog'liq. Shu sababli, zamonaviy kiyimlarni loyihalashda ko'rib chiqilgan transformatsiya prinsipi turli maqsadlar uchun mahsulotlarni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Dizaynga aylantirish-kiyim dizayni inson harakatlari dinamikasi, uning ishlashi jarayonida kiyim obyektlari va elementlarining o'zgarishi yoki o'zgarishi bilan belgilanadi. Transformatsiya ikki asosiy usulda amalga oshirilishi mumkin:

- bir shaklni boshqasiga aylantirish;
- bir shaklda ichida qismlari o'zgartirish.

Kiyimning transformatsiya jarayonini iqtisodiyot nuqtayi nazaridan ko'rib chiqadigan bo'lsak, u iste'molchi uchun ham, ishlab chiqaruvchi uchun ham qulay bo'lishini ta'kidlash lozim. Transformatsiyaga qodir bo'lgan iste'molchi deyarli rang va uslubda, materialda bir xil, ammo funksional, operatsion va ergonomik maqsadlarda farq qiladigan bir nechta mahsulotlarni sotib oladi. Ushbu mahsulotlarni loyihalashning iqtisodiy jihatlaridan tashqari, o'zgaruvchan kiyim odamga boshqa bir qator ijobiy funksiyalardan foydalanishga imkon beradi. Axir, kiyimda transformatsiyadan foydalanish orqali odam o'zining shaxsiy qiyofasini juda qisqa vaqt ichida o'zgartiradi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, zamonaviy kostyumdagi o'zgaruvchan mahsulotlar sizga funksional hayot jarayonlarining o'zgarishi, turli xil voqealarning o'zgarishi bilan bog'liq bo'lgan dinamik turmush tarzi uchun individual tasvirni yaratishga imkon beradi. Uzoq vaqt davomida o'zgartirilgan kiyim va uning elementlarining konstruktiv, texnologik va kompozitsion echimlarining ma'lum usullari ishlab chiqilgan. Ushbu ma'lumotlar kiyimda ishlatiladigan turli xil transformatsiyalarning xilma-xilligini aks ettirishga imkon beradi. Kiyim obyektlari va elementlarini o'zgartirish texnikasi va usullarining tasnifi mavjud. Ushbu tasnif turli xil funksional, ergonomik va estetik maqsadlardagi zamonaviy o'zgaruvchan mahsulotlarni loyihalash uchun dastlabki ma'lumotdir. Transformatsion kiyimlarni loyihalashda ma'lum transformatsiya metodlari va usullari qo'llaniladi. Kiyimlarda o'zgarish usullarini tasniflash² Kombinatorial usul-bu shakllar va ularning elementlarini turli yo'llar bilan birlashtirish jarayoni yoki oxir-oqibat geometrik, konstruktiv, rangli va boshqa kombinatorial tizimlarning yaratilishini ta'minlaydigan variantlarni qidirishdir. Modulli usul modul hisobiga turli xil shakllarni yaratishga imkon beradi, uning o'zaro almashinuvini ta'minlaydi, konstruktiv, texnologik va funksional to'liqlikni o'z zimmasiga oladi va modulning o'zi tayyor mahsulot bo'lishi yoki mahsulotning ajralmas qismi bo'lishi mumkin, shu jumladan boshqa funksional

maqsadlar. Yassi kesilgan usul bir yoki turli xil assortiment va shakldagi turli xil mahsulotlarni yaratish uchun "ochish - katlama" prinsipi asosida materialning foydalanishni o'z ichiga oladi. Kinetizm-bu yorqin narsalar, ledlar, avtonom yoritish, kostyumning aylanadigan yoki harakatlanuvchi elementlaridan foydalanish orqali shakllar, dekoratsiya, mato naqshlarining dinamikasini yaratishdir. Umuman olganda, o'zgaruvchan kiyim haqida gapirganda, shuni ta'kidlash kerakki, u har doim iste'molchilar uchun qiziqish uyg'otadi. O'zgaruvchan kiyim iste'molchiga shaxsiy shkafni shakllantirishda qaror qabul qilish erkinligini beradi, kiyimdagi tajribalar va improvizatsiya uchun turtki bo'lib xizmat qilishi mumkin. Transformable kiyim iste'mol, ularning vaqt va pulni tejash xizmat muddatini uzaytirish imkonini beradi. Masalan, transformatsiya tamoyillariga quyidagilarni kiritish mumkin :

1. Bir shaklni boshqasiga aylantirish prinsipi (masalan, mahsulot uzunligini o'zgartirish, kostyumning bir elementini boshqasiga aylantirish (bosh kiyim sumkaga va hokazo.)

2. Detallarni bir mahsulot shakli ichida o'zgartirish prinsipi (masalan, kiyim elementlari o'zgartiriladi (yegilgan, buklangan, bog'langan, o'rilgan va hokazo.)

Umuman olganda, kiyimni (va uning alohida elementlarini) o'zgartirish – o'zgartirish jarayoni ko'p bo'lishi mumkin. Ushbu jarayonda ijobiy lahzalar mavjud, chunki ishlab chiqarilgan mahsulot xilma-xilligi va ko'p qirraliligi tufayli bezovta qilishga imkon bermaydi va shuning uchun uning kiyinish muddati uzaytiriladi. Zamonaviy moda dizaynerlari o'zgaruvchan kiyimlarni loyihalash texnikasi, usullari va tamoyillariga asoslanib, xaridorlarni kiyimni tejashga majbur qilgan iqtisodiy inqirozga o'ziga xos javobni taklif qilishdi: masalan, paltodan ko'ylagi ichiga aylantirilishi mumkin bo'lgan "ko'p funksional" modellar va ko'ylakdan yubkaga. Maktab kiyimidagi transformatsiyadan foydalanish masalasi ikki sababga ko'ra dolzarbdir: o'quvchining faol fiziologik o'sishi va talaba shkafining turli xil jihozlariga bo'lgan ehtiyoj. Modellar va tuzilmalarni loyihalashda, shuningdek bolalar maktab kiyimlarining oqilona shkafini sotib olishda samarali foydalanish uchun o'zgaruvchan tarkibiy elementlarning konstruktiv yechimlari (bolalar kiyimlari turlari, qo'shimcha buyumlar va kiyim elementlari), kiyim dizaynining o'zgaruvchan elementlarining tarkibiy ulanishlari turlari va turlari bir o'quvchi bolaning garderobida tizimlashtirilgan edi.

Xulosa va takliflar. Shunday qilib, o'zgaruvchan kiyim dizaynidagi har qanday yechim kiyimning prenatal va tug'ruqdan keyingi davrda foydalanishga yaroqliligi va shu bilan birga rasmga mukammal mos kelishini ta'minlash tufayli funkcionallikni kengaytirishga qaratilgan. Bu holda texnik natija uzunlik bo'ylab muvozanatni saqlashda moslashuvchan gorizontallik hajm o'zgarishi hisoblanadi. Bundan tashqari, u nafaqat tashqi kiyim, balki liboslar, sarafanlar va boshqalarni ham bajarishi mumkin. Shu bilan birga, qo'shimchaning takozlari pastga qarab boshqa shakl va kenglikka ega

bo‘lishi mumkin, shuningdek kiyimning model xususiyatlarini diversifikatsiya qiladigan asosiy yoki tugatish matosidan tayyorlanishi mumkin. Bugungi kunda ko‘p funksiyali mahsulotlarni o‘zgartirish yuqori talabga ega zamonaviy kiyimlarga tegishli. O‘zgarishlar minimal vaqt bilan sodir bo‘ladigan taklif qilingan ko‘p funksional kiyimlar faol dinamik hayot kechirayotgan zamonaviy odamning ehtiyojlarini qondirishga qodir va bundan tashqari, ular jamiyat oldida ekologik muammolar nuqtayi nazaridan juda muhim bo‘lgan resurslarni tejashga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Keng assortimentdagi kiyimlarni loyihalash, modellashtirish va badiiy bezash: kasbhunar kollejlari o‘quvchilari uchun darslik / S. Toshpo‘latov; O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi; O‘rta maxsus, kasb-hunar ta’limi markazi. – Toshkent: «Faylasuflar» nashriyoti, 2013. – 224 b.

2. Абдуллаева, С. (2021). ТЎҚИМАЧИЛИК САНОАТИ КОРХОНАЛАРИДА ИҚТИСОДИЙ БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ МАСАЛАЛАРИ. Иқтисодиёт ва таълим, (1), 11-15.

3. N.S. Gaipova, M.Z.Ismatullayeva, A.S.Axmetova, X.Z.Ismatullayeva “Tikuvchilik texnologiyasi asoslari” O‘quv qo‘llanma. O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006, 112 bet

4. Сильчева, Л. В. (2014). Современные подходы к проектированию трансформируемой одежды. Сервис в России и за рубежом, (1 (48)), 28-39.

5. Харьковская Галина Германовна (2016). Из опыта проектирования трансформируемой одежды элементарного кроя. Вестник Амурского государственного университета. Серия: Естественные и экономические науки, (73), 109-117.

6. Махрова, И. А., & Иващенко, И. Н. (2013). Вопросы гигиены одежды детей и подростков с ожирением. Гигиена и санитария, (2), 61-66.

7. Рузайкина Галина Петровна (2016). Проектирование трикотажных полотен с использованием ресурсосберегающих технологий. Вестник Амурского государственного университета. Серия: Естественные и экономические науки, (75), 102-109.

8. Атабаева, З. А. (2021). Оценка Финансового Состояния В Процессе Инвестиционного Проектирования. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES, 2(12), 309-314.